

Crkva Svetih 318 blagonosnih otaca u Maloj Črešnjevici

– Materijalni kulturno-historijski spomenici su, kao što znamo, važna, ako ne i osnovna, polazišta za znanstveno-historijska istraživanja kulture nekog naroda. Takvih spomenika danas ima sačuvanih u velikom broju širom Jugoslavije i potječu iz raznih povijesnih perioda, svrstani po kategorijama kulturne i historijske vrijednosti i očuvanosti, te predstavljaju bogatu historijsku i kulturnu baštinu naših naroda i narodnosti.

Bez obzira na očuvanost i smještaj svaki takav spomenik ima svoju zasebnu vrijednost. Neki se odnose i vrijedni su isključivo za manja područja, dok ima onih koji su od opće nacionalne vrijednosti. Međutim, svi oni zajedno izravno nam govore o našim precima, o njihovoj kulturi, o životu itd.

Neki od njih, na žalost, zbog pojedinih političkih momenata i novčanih (ne)prilika do danas nisu uspjeli doživjeti detaljnije ili površne opise ili studije, ostali su gotovo sasvim nezaštićeni od razornog djelovanja atmosferilija i ljudskog faktora, te u sjeni onih vrijednijih ili važnijih, te će, ako se nešto uskoro ne poduzme, biti i u fazi raspadanja. Stoga su neki od njih dosta slabopoznati samoj lokalnoj, a pogotovo široj javnosti, iako to ne zaslužuju.

To su osnovni razlozi da ovom prilikom donosim jedan kraći prikaz danas pravoslavnog sakralnog zdanja – crkve (hrama) »Svetih 318 Blagonosnih Otaca« u selu Mala Črešnjevica u bilogorsko-podravskoj regiji (općina Đurđevac), u istočnom dijelu Podravine.

O toj crkvi, kako vidimo, danas vrlo malo znamo i ne postoji određeni rad koji je na jednom mjestu skupio makar ono bitnije o njoj. Po nekoliko je puta bilo samo spomenuto njezino ime u određenoj lokalnoj literaturi, iako je ona za ovaj kraj od velike i posebne kulturne i historijske vrijednosti, te je jedan od, možemo reći, rariteta u istočnoj Podravini, odnosno kulturno-historijski endemski primjerak u svojoj vrsti na području spomenute općine i šire, posebno stoga što je stanovništvo pravoslavne vjerske pripadnosti na rečenom prostoru danas dosta slabozastupljeno.

Opći povijesni pregled

Danas postojeća spomenuta crkva u Maloj Črešnjevici izgrađena je, prema podacima dobivenim iz arhiva zagrebačko-ljubljanske eparhije u Zagrebu¹, 1722–23. god. Međutim, čini se, da je na istoj lokaciji ili barem pored nje u srednjem vijeku stajala rimokatolička crkva sv. Martina. Tu je crkvu vjerojatno negdje oko 1330. (svakako u prvoj polovici XIV st.) sagradio plemić Aleksandar, sin varaždinskog župana magistra Moysa, koji je posjedovao naselje i utvrdio »Cheresneu« unutar koje se ta crkva najvjerojatnije i nalazila.²

Crkva sv. Martina spominje se već u Ivanovu popisu župnih crkava zagrebačke biskupije od 1334. godine,

Pogled na crkvu »Svetih 318 blagonosnih otaca«

dok je 1501 njezin župnik neki Matija (»Mathias. Plebanus in Chresno«)³. Sve je to propalo prilikom provala Turaka već do polovice XVI st. – do zauzeća Virovitice 1552. god.

U XVI st. i kasnije i u ove krajeve doseljavaju uskoci, pa se tako navodi, da je Mala Črešnjevica 1606. naseljena senjskim uskocima.⁴ U toku XVII st. dolazi i veći broj pravoslavnih Vlaha (turske raje porijeklom možda iz srednjovjekovne Srbije). Prema predaji, u XVII st. to je stanovništvo obitavalo na tzv. »Okruglom brijegu« južno od sela Male Črešnjevce, u šumi⁵ – pa je sve to stanovništvo u XVII st. formiralo naselje Črešnjevicu i između 1695. i 1698. se pripojilo Vojnoj krajini, tj. đur-

devačkoj regimenti i kapetaniji – dali su, kao i mještani Kloštra Podravskog, da ih »posvoji« grof Rattkay, kapetan u Đurđevcu.⁶

I u sela oko Male Črešnjevce do početka XVIII st. doselilo je dosta pravoslavaca, tako da su spomenutih godina ti stanovnici odlučili izgraditi crkvu, ali bez toranja i osnovati parohiju u sklopu koje su se nalazila mjesta: Mala i Velika Črešnjevica, Grabrovnica, Dinjevac, Pitomača i Ribnjačka (koja joj i danas pripadaju), te Kloštar Podravski i Otrovanec (koja se više ne nalaze u njezinom sastavu, budući da nemaju vjernika).⁷

Godine 1763. crkvi je dozidan toranj, dok je iste godine, budući da je i dotrajala, ona ujedno i obnovljena.⁸

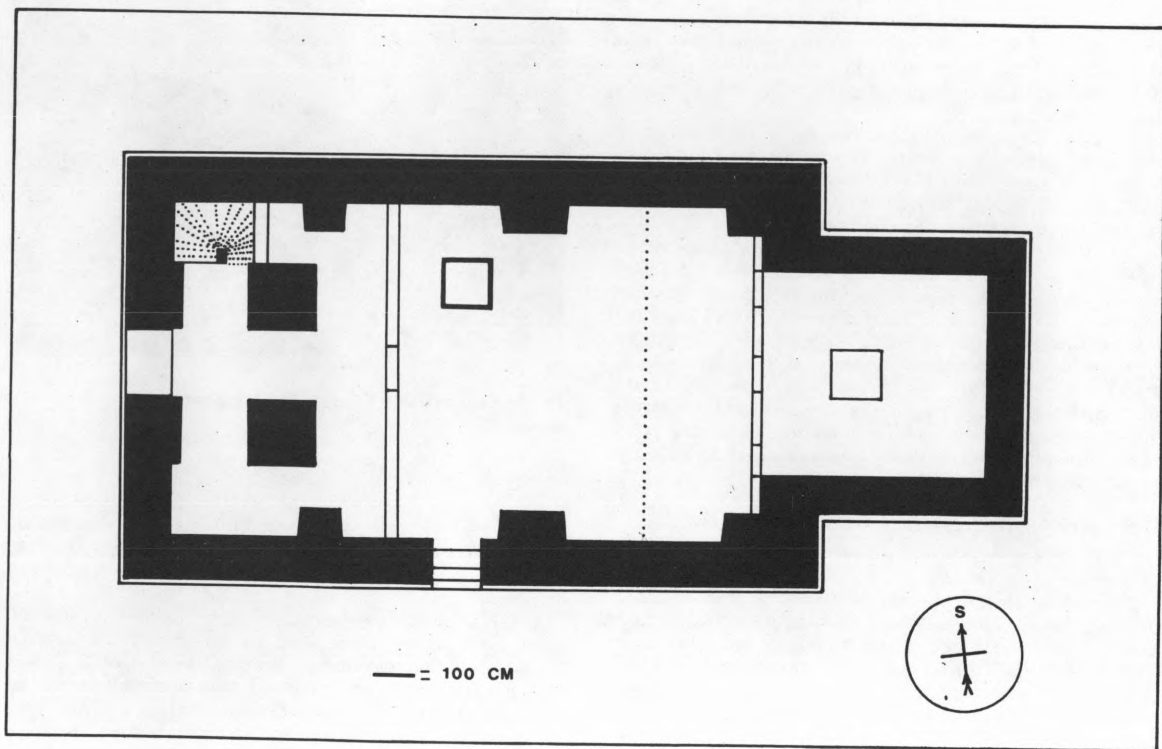
Nekad je na području te parohije obitavalo dosta vjernika grčko-istočne konfesije. Još krajem XIX st. župa je brojila (1898.) oko 700 duša,⁹ 1930-ih godina preko 900¹⁰, dok danas (prema podacima iz 1985.) to stanje izgleda ovako: 102 kuće, 578 duša od čega 132 bračna para.¹¹

Danas je pravoslavnog stanovništva u ovom kraju (što je vidljivo i iz statistike) svakim danom sve manje. Mnogo je ljudi palo u toku NOB-a od ruku fašista i domaćih izdajnika, pa je mlađega naraštaja samim tim malo, a stari umiru, dok se dosta stanovništva do danas i asimiliralo s rimokatolicima, a jedan dio, najviše mladih ljudi, i odselio. U današnjem selu Maloj Črešnjevici¹² (u kojoj je prema popisu stanovništva od 1981. samo 279 stanovnika) pravoslavnih vjernika ostalo je svega u 5 obitelji.¹³

Sve do 1750. župni dvor ove parohije, koji se nalazio u Maloj Črešnjevici bio je od pletera, na pocekima – kao i graničarske kuće – dok je te godine izgrađen zidani čiji ostaci ostataka i danas stoje u ulici što iz sela vodi za Veliku Črešnjevicu i Pitomaču. Parohija je nekad imala potpunu sesiju zemljišta (31 jutro)¹⁴, dok je 1932. vrijednost toga dvora procjenjena na 50.000 tadašnjih dinara.¹⁵

Od formiranja parohija se nalazila u sastavu Pakračke eparhije, da bi 1932. bila pripojena novoosnovanoj Zagrebačkoj eparhiji u čijem se sastavu nalazi i danas. Od 1952. u njoj nema paroha, dok danas službu administratora vrši prota iz Bjelovara.¹⁶ Parohija je tzv. VI. razine.¹⁷

Crkva i njezin inventar od izuzetne su kulturo-historijske vrijednosti za ovaj kraj, budući da nam konkretno govori o prisustvu jedne, za početak XVIII st. za ovaj kraj još uvijek i pomalo »nove« i neuobičajene vjere. Ona je vrijedan materijalni svjedok nekadašnjih političkih i društvenih previranja u doba kada je osmanlijska sila pustošila i unutar granica današnje Jugoslavije, te natjerala narod da iz svojih prvobitnih staništa seli na nova, njima strana područja, ali je i svjedok o nadi i vjeri tog stanovništva u novi i bolji život, jer je to stanovništvo u XVII. st. i kasnije inače živjelo vrlo bijedno, u vrlo lošim uvjetima, bilo uvijek izloženo ugnjetavanju, čak mnogo više od najnižih slojeva na Krajini koji su bili rimokatoličke konfesije.

Tlocrt crkve

Crkva »Svetih 318 Blagonosnih Otaca« danas se, kao kulturno-historijski spomenik, nalazi pod zaštitom države.

Nakon II. svjetskog rata, u toku kojega je, na sreću, prošla s malo oštećenja¹⁸, vršene su nekoliko puta sitniji adaptacije, prema materijalnim mogućnostima: 1948, 1956, 1973, 1982. i 1983–84. (posljednji put nakon udara groma u kapu tornja crkve iste godine).¹⁹

I pored dugog vremena njezinog postojanja u crkvi se sve do danas ipak sačuvao brojani inventar – od kojega dosta toga iz XVIII. i XIX. st. Međutim, njegovo je stanje, kao i stanje zidova i žbuke i s interijerne i eksterijerne strane, te drvene konstrukcije kape na tornju (zatečeno sredinom 1986.) doista razočaravajuće. Prilikom prvog posjeta dobiva se dojam kao da je ovo nekakva sasvim nevažna građevina o kojoj nitko ne vodi računa niti kakvu brigu (crkveni obredi se inače rijetko služe u toku godine: prilikom sahrane i za sv. Nedjelju–). Kao da su odjednom zaboravljena ona davna i prošla vremena kojima ona pripada. Žbuka sa zidova otpada (također i sa stropa), cigla sa zidova puca i otpada, krov prokišnjava, unutrašnjost je neokrečena, malo se provjetrava, prepuna je vlage prašine i paukovih mreža, a one stoljetne predmete kao ikone, cijeli ikonostas, knjige itd. nagrizla vrijeme u doslovnom smislu riječi i, ako se nešto hitno ne poduzme, za koju godinu crkva će zaista biti samo prošlost u toliko jadnom stanju da će se malo preostalog moći spasiti.

I inače je u ovom dijelu Podravine vrlo malo sačuvanih, ne samo sakralnih već i ostalih objekata s početka XVIII. st. ili od ranije – možemo reći da ih gotovo i nema u tako čitavom stanju (isključujući đurđevačku utvrdu). Vjerojatno još od prije izgradnje ove crkve potječe, jedini od sačuvanih sakralnih objekata: u znanstvenim i historijskim (posebno umjetničkim) krugovima dobro znana drvena kapela svetog Križa iz Sedlarice, koja je, međutim, danas demontirana i nalazi se na raznim mjestima.²⁰ Tim je više ova naša još uvijek stojeća građevina vrijednija i zaslužuje mnogo veću pažnju od ove koju joj, prvi put na jednom mjestu posvećujemo.

Kratak opis crkve »Svetih 318 Blagonosnih Otaca«

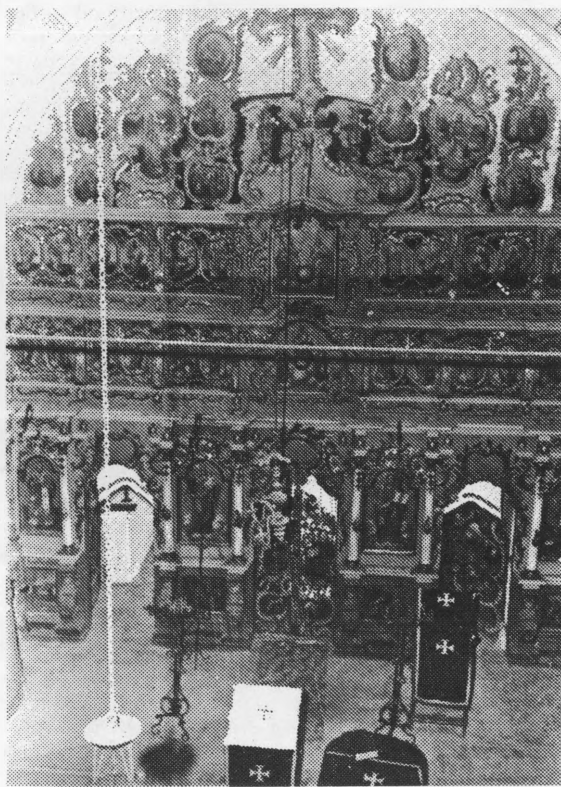
(Smještaj)

Pravoslavna crkva u Maloj Črešnjevici smještena je usred tog iznadbilogorskog sela, na ovcem brijegu na kojemu se nalazi i današnje groblje. Nadmorska visina mjesta iznosi 172 metra, dok je sam brijeg okružen danas asfaltiranim cestom pored koje se nalazi i veliki dio kuća toga sela.

S vrha brijega na kojem se nalazi crkva za mirnog i bistrog vremena pogled je prema sjeveru izvanredan, tako da se može vidjeti prostor udaljen i više od 20 kilometara.

(Zidana ograda)

Ovu crkvu danas okružuje kružna zidana ograda debela 50 cm. Zid na vrhu ima kapu visoku 6,5 cm (debljinu cigle) i široku 67 cm, a nagnuta je prema unutrašnjoj strani. S vanjske strane zid je visok 190 cm, dok je s unutrašnje nešto niži (zbog višeg nivoa zemljišta u ograđenom prostoru i položaja kape) i iznosi najčešće 150–160 cm. Cigla od koje je zid rađen raznih je dimenzija, a najčešća je 30 × 15 × 6,5 cm i obično ista kao ona od koje je građena crkva. Naime, i na ovoj ogradi i na zidovima crkve primjećuje se nekoliko vrsti i dimenzija cigle: iza spomenute najbrojnija je s dim. 25 × 11 × 6 cm. Pored tih nalazimo i ciglu koja se čini dosta starijom od

Ikionostas snimljen s kora (snimljeno 10. VII 1986)

sve ostale. Ta je mnogo deblja i viša od ostalih, lako se mrviti i izgleda kao da je »pečena« na suncu. Pored toga vrlo je svijetle boje. Vjerojatno potječe od nekog starijeg objekta koji se nalazio negdje u blizini.

Cijela ograda koja okružuje crkvu duga je preko 90 metara. Njezin izgled nas upućuje prvenstveno na pomisao, da je izgrađena radi nekakve obrane ili iz mjera predostrožnosti. Svakako je građena u XVIII. st.

Da li je na ovom brijegu prije XVIII. st. prije te ograde i crkve postojao neki sličan zid ili objekt ne može se bez pomoći arheologa utvrditi. Vjerojatno bi sustavna arheološka istraživanja mnogo toga razjasnila, jer nas na pozitivne pretpostavke, i vrlo optimističke, upućuje mnogo toga na brijegu: brojni fragmenti srednjovjekovne keramike, jedna oko 50 cm povišena traka koja okružuje današnju crkvu, spomenutu ogradu i gotovo cijeli plato brijega (možda se radi o ostacima nekakve starije ograde ili zidina nekakve utvrde), velika ulegnuća zemljišta koja izgledaju kao nekakve cisterne itd. dok se inače i jasno vidi da je nivelirana sva površina oko crkve, tako da vrh brijega izgleda kao da je odsječen, a to vjerojatno nije učinjeno bez razloga.

(temelji crkve)

Prema kopanju pored temelja ove crkve 1984. godine, kada je na nekoliko mjesta pored njih uliven beton radi bolje stabilnosti same crkve (do dubine od 1 m),

ustanovljeno je da temelji sežu u dubinu više od jednog metra. Na površini se vide samo nekoliko centimetara. Debljina im je nešto veća od zidova i iznosi 110 cm (osim onih na kojima stoji apsida, a ti su 100 cm) – koliko se dalo ustanoviti. Temelji su od cigle, koja je, barem ona prva dva reda, istog izgleda kao i većina one od koje su građeni zidovi crkve i ograde, ali i tu, kako je spomenuto, ima starije. Nisu vršene ni pokusne arheološke sonde, pa je nemoguće ustanoviti da li se u zemlji nalaze ostaci kakvog drugog temelja koji bi se mogli pripisati nekom starijem zdanju.

Dimenzije crkve s vanjske strane su: duljina 20 m (računajući i temelje 20,2 m), širina 9,6 (računajući i temelje 9,8 m), širina apsida 6,4 m (računajući i temelje 6,6 m) i duljina apsida 4,5 m (računajući i temelje 4,6 m).

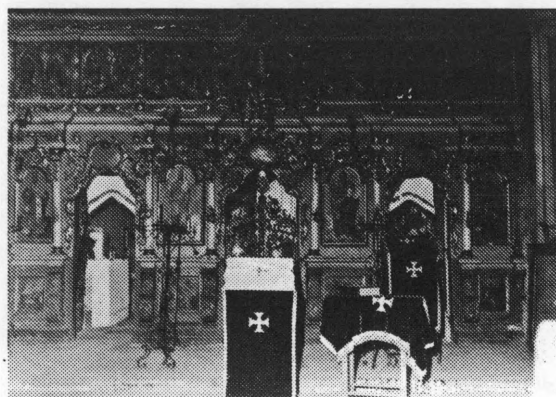
(Zidovi crkve)

Debljina zidova koji čine lađu svugdje je jednaka, s tim što postoje s unutrašnje strane dozidani stupovi (njih 8) koji služe kao nosači svoda (njih 6, po tri na sjevernom i južnom zidu) i tornja (2 na zapadnom zidu). Površina crkve iznosi 133 m². Debljina zidova lađe je 100 cm. Na njih se s vanjske strane na visini od 8,5 m veže krovna konstrukcija (na apsidu na nešto manjoj visini – 6,5 m).

(Toranj)

Kao što je rečeno, današnji je toranj izgrađen, tj. dozidan crkvi 1763. godine. Ne znamo da li je do toga vremena postojao kakav drugačiji toranj, drveni (što je vrlo moguće), budući da se to inače često prakticiralo: izgradio bi se drveni, manji toranj, koji bi služio sve dok ne bi župljani ili sami mještani skupili dovoljno sredstava da mogu izgraditi zidani. Visina današnjeg tornja do početka najviših prozora iznosi 17 m, dok se do kape još nalazi 250 cm zida. Zidovi tornja se s visinom stanjuju, tako da su kod zvona, počevši od krovne konstrukcije (visine od 9 m) debeli svega 50 cm.

Kapa tornja pokrivena je limom i u zagasito crveno obojena. Visina tornja od podnožja crkve do jabuke iznosi 27 metara. Širina tornja pri izlasku iz zidova i krovne konstrukcije je 430 cm.

Donji dio ikonostasa (snimljeno 10. VII 1986)

(Svod i krovna konstrukcija)

Ova crkva je jednobrodna. Svod u lađi podijeljen je na dva dijela koji su bačvastog izgleda. Zidan je od cigle (debljina svoda = dužina cigle) a glavni su mu nosači stupovi koji se nalaze na sjevernom i južnom zidu.

Svodovi na koru i u apsidu istog su oblika, samo s tim što imaju nižu konhu (najniža je ona u apsidu).

Krovna drvena konstrukcija počiva na južnom i sjevernom zidu. Jednostavne je građe: na noseće debele grede vezuju se na svaki metar nešto tanje poprečne grede a na njih dužinom crkve tanke letvice na kojima je postavljen crijep.

(Apsida)

Apsida crkve nalazi se na njezinoj istočnoj strani i gleda prema zapadu. Površina na podištu joj je 25 m². Izvana ima tri strane. Od lađe ju dijeli ikonostas, dok se na zidovima apsida nalaze raspoređene 4 vrlo male trompe ili udubine u kojima svećenik čuva sakralne predmete, budući da crkva nema tabernakul. U sredini apsida, koja sama po sebi čini prezbiterij, nalazi se zidani četverokutni stol ili menza dimenzija 110 × 110 cm.

Apsida se formom dobro uklapa u ostale dijelove crkve, nema napuklina na vezu zidova s lađom pa stoga možemo reći da je građena zajedno s ostalim dijelom crkve – 1722–23, ali s tanjim zidovima (80 cm).

(Kor)

Kor danas nosi 4 stupa (2 u slobodnom prostoru i 2 koja su više od 3/4 u sastavu zapadnog zida), koji su ujedno i nosači tornja. Teško je razabrati je li kor postojao i prije izgradnje tornja, budući da su sadašnji nosači tornja sasvim prilagođeni njegovoj težini, tako da nije bilo potrebe da se oni tako debeli (150 cm u podnožju) grade samo zbog kora. U sjevernom uglu se nalaze stepenice (uzidane drvene grede) da dolazak na kor, dok se nastavak stepenica za ulazak u toranj nalazi na južnoj strani kora. Jasno se vidi da je na ovom dijelu crkve zaista došlo do nekakvih izmjena prilikom gradnje tornja, dok nam raspukline kod najzapadnijih stupova koji nose lađin svod govore, da je cijeli taj dio crkve s korom dozidan. To se dobro vidi na tlocrtu gdje ova dva debela stupa što nose toranj (u slobodnom prostoru) razbijaju jednostavan sklad kojeg čini lađa do kora s apsidom, pa se tako pojavljuje i nefunkcionalan prostor između ograde stepenica i najzapadnijeg stupa na sjevernom zidu crkve.

(Vrata i prozori)

Na zidovima danas nema nikakvih znakova po kojima bi se moglo ustanoviti da je prije sadašnjih prozora na ovoj crkvi bilo nekakvih starijih i drugačijih. U lađi se na južnoj strani nalaze dva kvadratična prozora, dok su dva slična, samo nešto manja i s lukom na gornjoj strani, u apsidu (na istočnoj i južnoj strani). Jedan sličan je i na zapadnom zidu, ispod tornja i kora, pa svi oni zajedno daju malo svjetla u unutrašnjosti crkve, dok je najsvjetliji prostor apsida. Pored toga na tornju se nalazi i jedna manja rozeta (koja osvjetljava tavanicu) dok su na vrhu, kod zvona, na svakoj strani (osim sjevernoj) tri manja prozora s lukom na vrhu.

Vrata za ulaz u crkvu su dvojna; jedna s južne strane i ona se danas koriste (dim. 110 × 190 cm) i jedna sa zapadne na kojima se danas nalazi debeli zasun (drveni) i ne upotrebljavaju se (dim. 160 × 200 cm). Jedna vrata ima i ograda koja okružuje crkvu (dim. 155 × 210 cm). Sva su vrata dvokrilna i s lukom. Djela su majstora tesara i bravara iz XVIII. st.

Fragment ikonostasa (snimljeno 10. VII 1986)

(Podište)

Današnja crkva je popođena djelomično ciglom, a djelomično keramičkim pločicama sive boje i nejednakih dimenzija. Cijelo je podište izrađeno u dva nivoa s razlikom od 12 cm.

Podište i nije posebno trošno, tako da se može reći da je izrađeno vjerojatno negdje u XIX. st. Do toga vremena vjerojatno je bila na podu samo nabijena zemlja.

(Bunar)

Sto se rijetko događa i može naći, unutar ove crkve u lađi postoji nekakav bunar. Dubina mu je danas 330 cm, dok je širok ravnih 100 cm. Zidovi su mu obzidani ciglom, a na vrhu postoji drvena zaštitna ograda i u njemu danas nema vode. Na njegovu dnu, a i inače, do sada nisu vršena nikakva istraživanja.

Svrha tog bunara još uvijek se nagađa, pa tako on može biti: bunar za vodu, kripta, cisterna za vodu, mjesto za vađenje nekakvog ljekovitog pijeska ili mulja ili pak početak podzemnog hodnika za tajni izlaz iz crkve, kada bi ona služila kao sklonište pred atacima.²¹

Ali, čini se da je to u prošlosti bio bunar za vodu. To se jasno može vidjeti iz zapisa u jednoj knjizi psalama kojega je zapisao Lazo Kordić: »Godine 1906. bijo dana 1. junija veliki izlaz vode...« Isti dodaje da se takovo što nije dogodilo 100 godina.²² Kojom je prilikom taj bunar kopan i zašto još se uvijek nagađa. Možda je to ostatak srednjovjekovne utvrde koja se nalazila na upravo tom mjestu.

(Ikonostas)

Ikonostas u ovoj crkvi dijeli lađu od apside. Čitav je izrađen od drveta, veličine je 5,8 × 6,5 m, a na vrhu je polukružnog oblika. Ima troja vrata za ulaz u prezbiterij, a na njemu se nalazi raspoređeno ukupno 55 slika sakralnog sadržaja (asimetričnih oblika najčešće). Boje na njemu danas su sasvim potamnjele i pomalo već otpadaju, dok se na brojnim mjestima već odavno pojavila crvotočina a zbog vlage i pljesanj, tako da je, ako ništa drugo od inventara, upravo taj dio prijeko potrebno konzervirati i restaurirati. Djelo je majstora slikara i kipara XVIII. st.

Kako je vidljivo i na samom tlocrtu, građevina nije građena po ustaljenim pravilima koja se koriste prilikom gradnje crkava kod pravoslavaca. Apsida gleda prema zapadu umjesto prema istoku, ulaza nema s istočne strane itd. i ima sasvim karakteristike rimokatoličke crkve. Unutarnji izgled joj je vrlo sličan onima u baroknim osamnaestostoljetnim crkvama u Turnašici i Otrovancu. Zašto je to tako učinjeno još uvijek ne znamo, pa se stoga nameću pretpostavke da su ljudi koji su ju gradili bili sasvim zaboravili zakonitosti pri gradnji crkve koje zahtijeva grčko-istočna crkva, ili je tome možda pridonijela nekakva zapreka u to vrijeme koja nije dopuštala da se objekt gradi onako kako je to zahtijevala njegova funkcija, a možda je nadograđena na ostatke starije crkve (prema starijem tlocrtu)?

(Ostali inventar)

Kako smo spomenuli, inventar u ovoj baroknoj crkvi danas je, usprkos svemu, ipak dosta brojan.

Pored ikonostasa u njoj se danas još nalazi slijedeće:

– 3 slike u tehnici ulja na platnu (sv. Juraj, Krist s križem i sv. Nikola), kraj XVIII. st.

– 1 slika u tehnici tempere na drvu (Krist drži zemaljsku kuglu), vjerojatno kraj XVIII. st.

– 8 slika malog formata u tehnici ulje na limu (sakralne teme), s kraja XIX. i početka XX. st.

– Ukupno 35 cijelih ili gotovo cijelih (uglavnom nedostaje naslovna stranica) sakralnih knjiga (psaltiri, časlovi i sl.) pisanih crkvenom ćirilicom: 16 knjiga potječe sasvim sigurno iz XVIII. st. (najstarija koja se može datirati nosi godinu 1739, druga po redu s godinom 1744, zatim 1752. itd.), 13 iz XIX. (počev od 1807.) i 6 iz ovog stoljeća. Pored toga imamo na desetine fragmenata od kojih ih je nekoliko i sasvim sigurno iz prve polovice XVIII. st. Knjige su uglavnom porijeklom iz Rusije. Stanje im je očajno. »Napali« su ih pljesanj i vlaga, crvotočina, prašina i sasvim su nezaštićene. Uvez je obično drveni, obložen kožom, a veći dio ima i metalne kopče.

– 1 pozlaćeni kalež bez ornamentike (valjda prva polovica XIX. st.).

– 1 bakreni svjećnjak za 1 svijeću (vis. 33 cm), XVIII. st.

– 3 bakrena svjećnjaka za 1 svijeću (vis. 24 cm),

– 1 metalno raspeće (vis. 21,5 cm), početak XVIII. st. XIX. st.

– 1 kombinirani svjećnjak (za 3 svijeće), s tanjurićima i posudicama za vino i vodu, valjda početak IX. st.

– 2 tanjura (bakar), druga polovica XVIII. st. – na jednom stoji 1769. godina.

– 2 visoka stajaća svjećnjaka (za pod) za 8 svijeća (željezo, druga polovica XIX. st.).

– 1 visoki stajaći svjećnjak (za pod) za 1 svijeću, (željezo, druga polovica XIX. st.).

– 1 drveni križ iz XIX. st. (vis. 1,2 m).

– sav pribor za čuvanje i pripremanje tamjana (sve iz XVIII. st. – željezo i bakar).

- 1 metalna dimilica za tamjan iz XIX. st.
- 3 dimilice iz XVIII. st.
- 1 tzv. »moždar« ili mali top od željeza, vjerojatno s kraja XVII. ili početka VXIII. st. (prema pričanju predsjednika crkvenog odbora crkve, Nikole Brkovića, nekad ih se tu nalazilo 6).

- (Prema podacima dobivenim iz arhiva zagrebačko-ljubljanske eparhije crkva, tj. župa ima matice krštenih - krštenice - od 1770.)²³

- (u Muzeju Srpske pravoslavne crkve eparhije zagrebačko-ljubljanske u Zagrebu čuva se i još jedna slika u tehnici tempere na drvu iz kraja XVIII. st.: Vaskrsenje Hristovo).

- Današnje je zvono na tornju lijevano 1924. godine - do 1. svj. rata bilo ih je tri, ali su ona u ratu prelijevana u topove.

- Namještaj potječe sa kraja XIX. st. dok je, vjerojatno, nešto stariji samo jedan sklapajući stalak za knjigu.

- 3 zastave (platnene) s oslikanim sakralnim motivima - iz ovog su stoljeća.

- 2 lusteri koja vise na stropu: 1 na petrolej, a drugi za svijeće (vjerojatno kraj XIX. i početak XX. st.).

Kao što se jasno vidi na žbuci, zidovi u unutrašnjosti crkve nisu nikada bili posebno oslikavani ni u fresko a ni el secco tehnici ili kako drugačije. Postoji, naime, nekoliko slika s biblijskim motivima, ali su one manjih dimenzija i dosta oštećene. Po svemu sudeći radovi su djela prve polovice XIX. st.

Većina ovog inventara danas je naprosto razbacana po crkvi. Ne postoje prikladne police na kojima bi se sve ovo čuvalo, a nije određen niti čovjek koji bi ih čistio i brinuo se o njima. Svakako bi bila velika šteta da ovo stanje (inventara i građevine) kroz određeno vrijeme ostane nepromijenjeno.

BILJEŠKE

1. Želim ovom prilikom zahvaliti mitropolitu zagrebačko-ljubljanske eparhije u Zagrebu, Jovanu, na suradnji i dopisu (4/17. I. 1986.) s osnovnim podacima iz arhiva te eparhije, kao i o stanju u kojemu se taj arhiv nalazi. Treba odmah dodati, da su podaci u ovom članku izneseni u najkraćem obliku zbog prostora. Inače, arhivska građa o crkvi, sve od prve polovice XVIII. st. vrlo je bogata, ali je arhiv spomenute eparhije, gdje se ona nalazi, trenutno još uvijek u fazi detaljnog sređivanja, tako da će biti dostupan za proučavanje kroz određeno vrijeme.
2. Z. Lovrenčević, Srednjovjekovne građine u bilogorsko-podravskoj regiji, Podravski zbornik 85, Koprivnica 1985, 175, te B. Begović, Tri stoljeća Piromače, Pitomača 1985, 23-24.
3. F. Rački, Popis zagrebačke biskupije 1334. i 1501, Starine IV.
4. F. Brdarić, Arhidakonat komarnički (1334-1934.); u knjizi B. Madera, Časti i dobru zavičaja, Zagreb 1937, 362.
5. B. Begović o.c. 172.
6. R. Lopašić, Starine XXX, Zagreb 1902, 142 i dalje.
7. Dopis mitropolita od 17. I. 1986. i Repetitorij prebivališta Kr. Hrvatske i Slavonije 1913.
8. Šematizam Pravoslavne Srpske Eparhije Pakračke za godinu 1898, 86.
9. o. c.
10. Spisak parohija EUO, Zagreb 1932. Ima 146 domova, 906 duša i 153 poreska obveznika.
11. Dopis mitropolita od 17. I. 1986.
12. Tesko je danas ustanoviti pravilan toponim ovoga sela. Danas na tablama na ulazu u mjestu stoji Mala Črešnjevica. U XVIII. st. koristio se toponim Mala Trešnevia ili Trešnjevica (vidi potpis u sakralnim knjigama u crkvi u Maloj Črešnjevici), a krajem XIX. st. pa sve do danas selo se zove Mala Črešnjevica. Ako je to selo u bilo kakvoj vezi sa srednjovjekovnom utvrdom, naseljem i posjedom (a čini se da jest - Z. Lovrenčević o.c.) koje je dobilo ime po nekakvim plemićima Kresen ili Cresen (J. Cuk, Oko stare i nove Čazme, u knjizi R. Horvata, Hrvatska prošlost, knj. II, Zagreb 1942, 100) pravilan je toponim onaj koji se danas koristi (vjerojatno je po predaji ili kako drugačije u XVII. st. obnovljen srednjovjekovni toponim Chresen i ne može se tražiti nikakva veza toponima u trešnjama ili črešnjama (kajkavski). Oblik Trešnjevica ili Trešnevia pojavio se dolaskom Vlaha i štokavskog narječja koje je došao iz drugih područja.
13. B. Begović o.c. 172 i 178.
14. Šematizam ... 1898, 86.
15. Spisak parohija Eparhijskog upravnog odbora 1932.
16. B. Begović o.c. 172.
17. Dopis mitropolita od 17. I. 1986.
18. Navodno je jednom prilikom »pala« ideja da se crkva minira, međutim, savješću pojedinih stanovnika toga sela to je ipak priječeno (prema riječima Nikole Brkovića).
19. Crkva, kalendar Srpske pravoslavne patrijaršije za 1985, Beograd 1985, 46. Sve su ovo bili samo sitniji popravci kao bojenje kape tornja, stavljanje oluka, mijenjanje crijeva na krovu (ali samo djelomično) i sl.
20. B. Begović o.c. 165-167.
21. O vađenju pijeska sačuvana je i nekakva usmena predaja - vidi B. Begović o.c. 24.
22. U crkvi u Maloj Črešnjevici.
23. Z. Lovrenčević (o.c.) spominje da crkva ima sačuvane krštenice iz 1785.